YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)
12 päivänä helmikuuta 1998 *

Asiassa C-366/96,

jonka Tribunal du travail de Charleroi (Belgia) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Louisette Cordelle

vastaan

Office national des pensions (ONP)

ennakkoratkaisun sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 (EYVL L 149, s. 2), sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2 päivänä kesäkuuta 1983 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2001/83 (EYVL L 230, s. 6), 12 artiklan 2 kohdan ja asetuksen N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna asetuksella N:o 2001/83 ja sen jälkeen muutettuna 30 päivänä huhtikuuta 1992 annetulla neuvoston asetuksella N:o 1248/92 (EYVL L 136, s. 7), 46 a artiklan tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: viidennen jaoston puheenjohtajan tehtäviä hoitava ensimmäisen jaoston puheenjohtaja M. Wathelet sekä tuomarit J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward (esittelevä tuomari), P. Jann ja L. Sevón,

julkisasiamies: C. O. Lenz,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies D. Louterman-Hubeau,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Office national des pensions (ONP), edustajanaan yleishallintovirkamies Gabriel Perl,

— Belgian hallitus, asiamiehenään ulkoasiain-, ulkomaankauppa- ja kehitysyhteistyöministeriön pääneuvonantaja Anne-Marie Snyers,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies Maria Patakia,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Office national des pensionsin, edustajanaan apulaisneuvonantaja Jean-Paul Lheureux, ja komission, asiamiehenään Maria Patakia, 1.7.1997 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 16.9.1997 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Tribunal du travail de Charleroi on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 7.11.1996 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 21.11.1996, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 (EYVL L 149, s. 2), sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2 päivänä kesäkuuta 1983 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2001/83 (EYVL L 230, s. 6, jäljempänä asetus N:o 1408/71), 12 artiklan 2 kohdan ja asetuksen N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna 30 päivänä huhtikuuta 1992 annetulla neuvoston asetuksella N:o 1248/92 (EYVL L 136, s. 7), 46 a artiklan tulkinnasta.

2 Tämä kysymys on esitetty L. Cordellen ja Office national des pensionsin (jäljempänä ONP) välisessä asiassa, jossa on kysymys etuuksien päällekkäisyyden estämistä koskevan Belgian lainsäädännön soveltamisesta.

3 Cordelle on saanut vuodesta 1989 lähtien kuolleen puolisonsa täysimääräisen työuran perusteella laskettua leskeneläkettä Belgian palkansaajien eläkejärjestelmästä (jäljempänä Belgian leskeneläke) ja kolmea henkilökohtaista eläkettä, joita ovat Belgian järjestelmästä saatavat palkansaajien vanhuuseläke ja itsenäisten ammatinharjoittajien vanhuuseläke sekä Ranskan järjestelmästä saatava vanhuuseläke (jäljempänä Ranskan vanhuuseläke).

4 Ranskan vanhuuseläkkeen laskemisen perusteena on 27 kolmen kuukauden pituista ammattiurajaksoa, johon on lisätty 48 kolmen kuukauden jaksoa sillä perusteella, että Cordelle on kasvattanut 6 lasta. Saatavaa etuutta on lisäksi korotettu 10 prosentilla huollettavana olevien lapsien takia.

5 ONP vaati 3.10.1994 Cordellea maksamaan takaisin 42 460 Belgian frangia (BEF) sillä perusteella, että vuonna 1989 Belgian leskeneläkettä laskettaessa ei ollut otettu huomioon Ranskan vanhuuseläkettä. Saatuaan tiedon Ranskan eläkkeen määrästä ONP oikaisi eläkettä soveltamalla palkansaajien vanhuus- ja leskeneläkettä koskevista yleisistä säännöistä 21.12.1967 tehdyn kuninkaan päätöksen 52 §:ssä olevaa etuuksien päällekkäisyyden estävää säännöstä (jäljempänä etuuksien päällekkäisyyden estävä Belgian säännös).

6 Tässä säännöksessä säädetään palkansaajien eläkkeiden ylärajasta, jota sovelletaan silloin, kun on olemassa yhtä aikaa vähintään kaksi Belgian tai muiden maiden lainsäädännön perusteella saatua vanhuuseläkettä (pension de retraite) tai sen korvaavaa muuta etua. Ylärajan määräksi on säädetty 110 prosenttia leskelle myönnetyn leskeneläkkeen määrästä, joka on kerrottu sellaisen osuuden käänteisellä osuudella, jota on käytetty laskettaessa vanhuuseläkettä, jonka perusteella leskeneläke on laskettu; kuitenkaan osuus ei saa koskaan olla yhtä yksikköä suurempi.

7 Cordelle riitautti ONP:n tekemän päätöksen oikeellisuuden sillä perusteella, että tässä tapauksessa 21.12.1967 annetun kuninkaan päätöksen 52 §:ää ei voida soveltaa, koska niitä 48:aa kolmen kuukauden jaksoa, jotka oli otettu huomioon hänen Ranskasta saamaansa vanhuuseläkettä laskettaessa, ei voida katsoa etuuksien päällekkäisyyden estävässä Belgian säännöksessä tarkoitetuksi "vanhuuseläkkeeksi tai sitä korvaavaksi muuksi eduksi", vaan sellaiseksi eduksi, jonka osalta Belgiassa ei ole olemassa vastaavaa etua.

8 Tribunal du travail de Charleroi katsoi, että on epäselvää, onko kantajalle myönnetty Ranskan vanhuuseläke, jossa on otettu huomioon lasten kasvattaminen eläkettä korottavana seikkana, otettava kokonaisuudessaan huomioon vanhuuseläkkeenä tai sitä korvaavana etuna, jolloin yhteisön säännösten mukaan on sovel-

lettava etuuksien päällekkäisyyden estävää Belgian säännöstä. Tribunal du travail du Charleroi on siksi lykännyt asian käsittelyä esittääkseen yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Voidaanko 21.12.1967 annetun kuninkaan päätöksen 52 §:ään sisältyvää etuuksien päällekkäisyyskieltoa soveltaa yhteisön oikeuden mukaan toisaalta Caisse régionale d'assurance maladie Nord Picardien maksamiin, Ranskan oikeuden mukaisiin etuuksiin ja toisaalta Belgian oikeuden mukaiseen vanhuuseläkkeeseen?"

9 Ensinnäkin on todettava, että perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisessa menettelyssä yhteisöjen tuomioistuimella ei ole toimivaltaa soveltaa yhteisön oikeutta tiettyyn yksittäistapaukseen eikä siksi myöskään määritellä kansallisen oikeuden säännöksiä suhteessa yhteisön oikeuden säännöksiin. Se voi kuitenkin esittää kansalliselle tuomioistuimelle kaikki sellaiset yhteisön oikeuden tulkintaan liittyvät seikat, jotka saattavat auttaa kansallista tuomioistuinta arvioimaan tällaisista säännöksistä johtuvia vaikutuksia (ks. erityisesti asia 37/86, Coenen, tuomio 24.9.187, Kok. 1987, s. 3589, 8 kohta).

10 Pääasiaa koskevien kysymysten kannalta on siten huomattava, että ensimmäisellä ennakkoratkaisukysymyksellä halutaan pääasiallisesti tietää ensinnäkin, onko asetuksen N:o 1408/71 säännösten vastaista soveltaa sellaista etuuksien päällekkäisyyden estävää jäsenvaltion säännöstä, jonka mukaisesti tämän jäsenvaltion lainsäädännön mukaan myönnetyn jälkeenjääneen etuuden, joka on laskettu etuudensaajan kuolleen puolison työuran perusteella, laskemisessa otetaan huomioon toisessa jäsenvaltiossa jälkeenjääneen eläkkeensaajan itsensä ansaitsemat etuudet, jotka olisi määriteltävä sen jäsenvaltion, jossa jälkeenjääneen eläke on myönnetty, lainsäädännössä tarkoitetuksi vanhuuseläkkeeksi tai sitä korvaavaksi eduksi. Jos tähän kysymykseen vastataan kieltävästi, ennakkoratkaisukysymyksellä halutaan toiseksi tietää, onko toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan myönnetty vanhuuseläke, jossa on otettu huomioon lasten kasvattaminen eläkettä korottavana seikkana, otettava kokonaisuudessaan huomioon sen jäsenvaltion, jossa jälkeenjääneen eläke myönnetään, lainsäädännössä tarkoitettuna vanhuuseläkkeenä tai sitä korvaavana etuna.

11 Asetuksen N:o 1408/71 12 artiklan 2 kohdassa, jota sovellettiin Belgian laitoksen laskiessa ensimmäisen kerran pääriidassa kyseessä olevaa riidanalaista jälkeenjääneen etuutta, säädetään seuraavaa: "Jäsenvaltion säännöksiä etuuden vähentämiseksi, keskeyttämiseksi tai peruuttamiseksi tapauksissa, joissa ne menevät päällekkäin muiden sosiaaliturvaetuuksien tai muun tulon kanssa, voidaan soveltaa, vaikka oikeus sellaisiin etuuksiin on saavutettu toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti tai tällainen tulo syntyi toisen jäsenvaltion alueella. Kuitenkaan tätä säännöstä ei sovelleta, kun se, jonka etua asia koskee, saa samanlaisia etuuksia työkyvyttömyyden, vanhuuden, kuoleman (eläkkeet) tai ammattitaudin perusteella, jotka on myönnetty 46, 50 ja 51 artiklan tai 60 artiklan 1 kohdan b alakohdan säännösten mukaisesti kahden tai useamman jäsenvaltion laitoksesta."

12 Tätä säännöstä on muutettu asetuksella N:o 1248/92, jolla ei ole muutettu sen varsinaista sisältöä vaan ainoastaan täsmennetty ne rajat, joiden mukaisesti etuuksien päällekkäisyyden estäviä kansallisia säännöksiä sovelletaan eläkkeen laskemisessa.

13 Siten asetuksen N:o 1408/71 12 artiklan 2 kohdassa, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 1248/92, ei enää säädetä samanlaisia etuuksia koskevasta poikkeuksesta, ja siihen sisältyy muutoksen jälkeen ainoastaan yksi kappale, jossa säädetään seuraavaa:

"Jollei tässä asetuksessa toisin säädetä, etuuksien pienentämistä, keskeyttämistä tai peruuttamista koskevia jäsenvaltion lainsäädännön säännöksiä voidaan soveltaa muiden sosiaaliturvaetuuksien ollessa päällekkäisiä tai muun tulon vuoksi, vaikka tällaiset etuudet saavutettaisiin toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan tai tällainen tulo ansaittiin toisen jäsenvaltion alueella."

14 Lisäksi asetukseen N:o 1408/71 lisättiin 46 a artikla, jonka 3 kohdan d alakohdassa säädetään erityisesti, että sellaisessa tapauksessa, että asiassa sovelletaan vain yhden

jäsenvaltion kansallisia etuuksien päällekkäisyyttä estäviä säännöksiä siksi, että se, jonka etua asia koskee, saa erilaisia etuuksia toisten jäsenvaltioiden lainsäädännön mukaan, ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädännön mukaan maksettavaa etua voidaan alentaa vain muiden jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen mukaan maksettavien etuuksien määrällä.

15 Tämän säännöksen perusteella Belgian eläkettä voidaan alentaa ainoastaan Ranskan vanhuuseläkkeen määrällä.

16 Tämän osalta on kuitenkin korostettava, että silloin kun etuudet on myönnetty ennen muutosasetuksen voimaantuloa eli ennen 1.6.1992, asetuksella N:o 1248/92 lisätyssä 95 a artiklan 4 kohdassa säädetään, että niiden, joiden etua asia koskee, oikeuksia voidaan muuttaa niiden hakemuksesta. Sen sijaan asiassa C-307/96, Baldone, 25.9.1997 annetusta tuomiosta (ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa) ilmenee, että 95 a artiklan vastaista on se, että jäsenvaltion toimivaltainen laitos soveltaa viran puolesta asetukseen N:o 1248/92 sisältyviä laskentasääntöjä asianomaisen etuuden saajan vahingoksi, jos sille oli myönnetty eläke ennen asetuksen voimaantuloa 1.6.1992.

17 Pääasian kaltaisessa tapauksessa sellainen asianomainen, jolle on myönnetty Belgian jälkeenjääneen eläke ennen 1.6.1992, voi siten hakea oikeuksiensa muuttamista muutosasetuksella asetukseen N:o 1408/71 otettujen uusien säännösten, eli etenkin 46 a artiklan 3 kohdan d alakohdan, mukaisiksi. Kuitenkaan asiakirjoista ei ilmene, että tällainen hakemus olisi tehty.

18 Tällaisessa tilanteessa on näin ollen tutkittava, ovatko jäsenvaltion lainsäädännön mukaan ansaittu jälkeenjääneen eläke, joka on laskettu kuolleen puolison työuran perusteella, ja toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan ansaittu henkilökohtainen vanhuuseläke asetuksen N:o 1408/71 12 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja "samanlaisia etuuksia".

19 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sosiaaliturvaetuuksia on asetuksen N:o 1408/71 12 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla pidettävä samanlaisina silloin, kun niiden päämäärä ja tarkoitus sekä laskentaperusteet ja myöntämisedellytykset ovat samanlaisia (asia C-98/94, Schmidt, tuomio 11.8.1995, Kok. 1995, s. I-2559, 24 kohta).

20 Siten asiassa 197/85, Stefanutti, 6.10.1987 annetussa tuomiossa (Kok. 1987, s. 3855, 13 kohta) yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että henkilökohtainen työkyvyttömyyseläke, joka perustuu edunsaajan itsensä työskentelyyn jossakin jäsenvaltiossa, ja toisaalta jälkeenjääneen eläke, joka perustuu kuolleen puolison työskentelyyn jossain toisessa jäsenvaltiossa, eivät ole samanlaisia.

21 Tästä on pääteltävä, että eri henkilöiden osalta täyttyneiden vakuutuskausien perusteella laskettuja etuuksia ei voida katsoa asetuksen N:o 1408/71 12 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuiksi samanlaisiksi etuuksiksi, ja tämän asetuksen vastaista ei ole soveltaa sellaista etuuksien päällekkäisyyden estävää kansallista säännöstä, johon ennakkoratkaisua pyytänyt kansallinen tuomioistuin on viitannut.

22 Jäsenvaltion lainsäädännön soveltamista varten on vielä käsiteltävä se, onko toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan myönnetty vanhuuseläke, jossa on otettu huomioon lasten kasvattaminen eläkettä korottavana seikkana, otettava kokonaisuudessaan huomioon sen jäsenvaltion, jossa jälkeenjääneen eläke myönnetään, lainsäädännössä tarkoitettuna vanhuuseläkkeenä tai sitä korvaavana etuna.

23 Tämän osalta on korostettava, että vastataanpa tähän kysymykseen Belgian lainsäädännön soveltamista silmällä pitäen myöntävästi tai kieltävästi, Ranskan vanhuuseetuus on joka tapauksessa määriteltävä asetuksen N:o 1408/71 12 artiklassa tarkoitetuksi "erilaiseksi etuudeksi".

24 Tästä seuraa, että sovellettaessa sellaista kansallista säännöstä, jolla estetään vanhuuseläkkeiden tai niitä korvaavien etujen osalta etuuksien päällekkäisyys, kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on määritellä, minkälaisena etuutena on pidettävä toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan myönnettyä vanhuuseläkettä, jossa on otettu huomioon lasten kasvattaminen eläkettä korottavana seikkana.

25 Ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on siten vastattava, että asetuksen N:o 1408/71 12 artiklan 2 kohdan vastaista ei ole soveltaa sellaista etuuksien päällekkäisyyden estävää jäsenvaltion säännöstä, jossa säädetään, että tämän jäsenvaltion lainsäädännön mukaan myönnetyn jälkeenjääneen etuuden, joka on laskettu etuudensaajan kuolleen puolison työuran perusteella, laskemisessa otetaan huomioon jälkeenjääneen eläkkeensaajan itsensä toisessa jäsenvaltiossa ansaitsemat etuudet, jotka on määriteltävä sen jäsenvaltion, jossa jälkeenjääneen eläke on myönnetty, lainsäädännössä tarkoitetuksi vanhuuseläkkeeksi tai sitä korvaavaksi eduksi. Sovellettaessa tällaista etuuksien päällekkäisyyden estämiseksi annettua säännöstä kansallisen tuomioistuimen on määriteltävä, minkälaisina etuuksina näitä etuuksia on pidettävä.

Oikeudenkäyntikulut

26 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Belgian hallitukselle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Tribunal du travail de Charleroin 7.11.1996 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen ETY N:o 1408/71, siinä muodossa kuin se on 2.6.1983 annetussa neuvoston asetuksessa N:o 2001/83, 12 artiklan 2 kohdan vastaista ei ole soveltaa sellaista etuuksien päällekkäisyyden estävää jäsenvaltion säännöstä, jossa säädetään, että tämän jäsenvaltion lainsäädännön mukaan myönnetyn jälkeenjääneen etuuden, joka on laskettu etuudensaajan kuolleen puolison työuran perusteella, laskemisessa otetaan huomioon jälkeenjääneen eläkkeensaajan itsensä toisessa jäsenvaltiossa ansaitsemat etuudet, jotka on määriteltävä sen jäsenvaltion, jossa jälkeenjääneen eläke on myönnetty, lainsäädännössä tarkoitetuksi vanhuuseläkkeeksi tai sitä korvaavaksi eduksi. Sovellettaessa tällaista etuuksien päällekkäisyyden estämisestä annettua säännöstä kansallisen tuomioistuimen on määriteltävä, minkälaisina etuuksina näitä etuuksia on pidettävä.

Wathelet Moitinho de Almeida Edward

Jann Sevón

Julistettiin Luxemburgissa 12 päivänä helmikuuta 1998.

R. Grass C. Gulmann

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja